

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 19 maj 1942 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 10 april 1942 dagtecknad proposition nr 229, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna vid propositionen fogat förslag till

1) reglemente angående tjänstepension för arbetare i statens tjänst (1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare) samt

2) reglemente angående familjepension för efterlevande till arbetare i statens tjänst (1942 års familjepensionsreglemente för arbetare),

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen anförts utfärda bestämmelser

om revision av gällande summariska grunder för pensionering av arbetarpersonal, som icke erhåller pensionsrätt enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare, samt

om verkställande av pensionsavdrag enligt gällande arbetarpensionsreglementen för tid under juni månad 1942, infallande efter utgången av den sista avlöningsperioden under månaden;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t

att förordna om utbyte av rätt till uppskjuten livränta enligt 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare mot förtidslivränta,

att, där med tjänstepension eller familjepension enligt de föreslagna reglementena sammanträffar dylik förmån enligt annan pensionsförfattning, medgiva undantag från de bestämmelser angående sammanträffande av förmåner, som må finnas meddelade i den andra pensionsförfattningen, samt

att utfärda de övergångsbestämmelser, vilka kunna visa sig erforderliga utöver de övergångsstadganden, som innefattas i de föreslagna tjänste- och familjepensionsreglementena;

dels ock medgiva, att i pensionsgrupp 2 placerad arbetare, som, utan att förändring av anställningen sker, i samband med översyn av gällande inplacering i pensionsgrupper nedflyttas till pensionsgrupp 1, personligen alltjämt må kvarstå i pensionsgrupp 2.

De vid propositionen fogade författningsförslagen äro bilagda detta utlåtande.

I samband med ifrågavarande proposition har utskottet till behandling förehått två i anledning av densamma väckta likalydande motioner, nämligen inom första kammaren nr 229 av herr *Leander* jämte fem av kammarens övriga ledamöter och inom andra kammaren nr 309 av herr *Hedqvist* jämte fyra av kammarens övriga ledamöter, ävensom en inom andra kammaren under nr 188 av herr *Karlsson* i Grängesberg inom den ordinarie motions-tidens utgång vid riksdagens början väckt motion.

I motionerna I: 229 och II: 309 hemställes, »att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 229 måtte besluta, att i reglementet angående tjänstepension för arbetare i statens tjänst vilka avgått med pension efter den 1 juli 1939 övergångsvis tillämpas samma bestämmelser för arbetare som för tjänstemännen, samt att dessa pensionerade arbetare därjämte må erhålla gottgörelse med 10 kronor för varje månad de efter den 1 juli 1939 åtnjutit pension».

I motionen II: 188 hemställes, »att riksdagen måtte besluta, att Kungl. Maj:ts kungörelse den 7 dec. 1934, med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst, skall erhålla följande lydelse:

-----

2 §.

För att arbetare, — — — erfordras,
 att arbetaren antingen — — — honom åvilande arbetsuppgifter,
 att arbetaren vid den tidpunkt, då han entledigas, under en tid av sammanlagt minst femton år efter fyllda tjuguet år innehaft sådan anställning — — — innehaft annan anställning.
 samt att arbetaren — — — vitsord.»

Beträffande motiveringen för sålunda framställda förslag får utskottet, i den mån redogörelse för förslagen ej lämnas i utskottets yttrande, hänvisa till propositionen och motionerna.

I anledning av de föreliggande förslagen har utskottet från avdelning 108 av svenska järnvägsmannaförbundet fått mottaga en framställning, berörande förslagen.

Tjänste- och familjepensionsrätten för arbetare i statens tjänst regleras för närvarande av två huvudförfattningar nämligen *tjänstepensionsreglementet för arbetare den 30 juni 1934* (nr 443), i vissa delar ändrat genom kungörelse den 17 juni 1938, nr 506, och *familjepensionsreglementet för arbetare den 16 oktober 1936* (nr 543), vars övergångsbestämmelser ändrats genom kungörelse den 17 juni 1938, nr 507. Därutöver ha genom kungörelse den 7 december 1934, nr 585, utfärdats vissa *summariska föreskrifter* om pensionering av sådan arbetarpersonal i statens tjänst, vilken icke omfattas av nämnda tjänstepensionsreglemente.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 juni 1938 tillkallades samma dag särskilda sakkunniga för utredning angående revision av gällande lagstiftning om tjänste- och familjepension för statstjänstemän. De sakkunniga, som antogo benämningen 1938 års pensions-sakkunniga, överlämnade den 14 mars 1941 betänkande med förslag till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, vilket förslag efter remissbehandling och vidare överarbetning inom finansdepartementet genom proposition nr 339 förelades 1941 års riksdag under dess höstsession. Sedan propositionen i allt väsentligt bifallits av riksdagen (skr. nr 528) utfärdade Kungl. Maj:t den 30 december 1941 författningar i ämnet, vilka träda i kraft den 1 juli 1942.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 16 maj 1941 uppdrogs åt de sakkunniga att jämväl verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om revision av gällande bestämmelser om tjänste- och familjepension för arbetare i statens tjänst.

I de åt de sakkunniga för nämnda uppdrag lämnade direktiven anfördes:

Såsom allmänt direktiv för en sådan revision bör gälla, att en anpassning till de för tjänstemännen föreslagna nya reglementena bör eftersträvas, i den mån sådan anpassning med hänsyn till de för arbetarpersonal rådande särskilda anställningsförhållandena m. m. är möjlig. Anledning kan måhända även förefinnas att verkställa en förnyad prövning av frågan om den relation, som bör gälla mellan tjänstemän och arbetare i avseende å pensionsförmånens — och därmed även pensionsbidragets — storlek mot bakgrunden av den utveckling, som ägt rum beträffande lönenivån. I nära samband härmed står frågan om en lämplig fördelning av arbetarpersonalen på olika pensionsgrupper.

De sakkunniga ha den 26 februari 1942 avgivit betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst (SOU 1942: 8). Vid utarbetandet härav ha överläggningar ägt rum med vissa representanter för statstjänarkartellen ävensom med representanter för vissa ämbetsverk.

Förutom förslag till nya tjänste- och familjepensionsreglementen för den statsanställda arbetarpersonalen innehåller de sakkunnigas betänkande även förslag till vissa ändringar i grunderna för den summariska arbetarpensioneringen. I sina huvuddrag innebära de av de sakkunniga framlagda förslagen följande.

Beträffande tjänste- och familjepensionsreglementenas tillämplighetsområden föreslås vissa jämkningar, som torde medföra en viss utvidgning i förhållande till gällande bestämmelser. Pensionssystemet för arbetare i statens tjänst anpassas liksom hittills i möjligaste mån efter de principer, som kommit till uttryck i den för tjänstemännen gällande pensionslagstiftningen. De sakkunniga anse, att någon ytterligare differentiering av arbetarna i olika pensionsgrupper utöver nu gällande indelning i yrkesarbetare och icke-yrkesarbetare icke bör verkställas. Däremot föreslå de sakkunniga en förbättring av arbetarnas pensionsläge, i det att de manliga yrkes- respektive icke-yrkesarbetarna i fråga om tjänstepension föreslås skola jämsställas med tjänstemän i lönegraden Eo 7 respektive Eo 5, vilket innebär en uppflyttning med en lönegrad utöver nu gällande bestämmelser. De kvinnliga an-

ställningshavarna föreslås jämställda med tjänstemän i lönegraden Ek 7 respektive Ek 5, vilket innebär ett avskaffande av den nuvarande ordningen att tjänstepensionsunderlaget för kvinnliga arbetare utgör 75 procent av underlaget för motsvarande manliga arbetare. Familjepensionsunderlagen föreslås skola motsvara för manliga arbetare tjänstemannalönegraden Eo 7 respektive Eo 5 och för kvinnliga arbetare Eo 1. Tjänstårsberäkningen lämnas i stort sett oförändrad. Å pensionsförmånerna föreslås rörligt tillägg skola utgå efter samma grunder, som fastställts i de allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena. Pensionsavdragen ha uträknats per kalendervecka och överensstämmer med de för tjänstemän i motsvarande lönegrader fastställda. Kvinnliga arbetare föreslås beträffande tjänstepensionsavdragen jämställda med manliga arbetare, vilket innebär, att liksom skett i allmänna tjänstepensionsreglementet den förut gällande skyldigheten för kvinnlig personal att vidkännas avdrag efter lönegraden närmast över den, i förhållande till vilken pensionsunderlaget bestämts, nu föreslås avskaffad. Beträffande rätten till livränta föreslås vissa jämkningar av gällande föreskrifter för vinnande av överensstämmelse med de nya allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena.

I fråga om den summariska arbetarpensioneringen innebär de sakkunnigas förslag väsentligen vissa ändringar i pensionsskalan.

Erinringar mot de sakkunnigas förslag har icke framställts av de verks- eller arbetarrepresentanter, med vilka överläggningar ägt rum. Av remissmyndigheterna ha järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, mynt- och justeringsverket, skolöverstyrelsen, lotsstyrelsen och lantmäteristyrelsen lämnat förslagen helt utan erinran. Även av övriga utlåtanden framgår, att de sakkunnigas förslag ansetts väl ägnade att läggas till grund för nya bestämmelser på arbetarpensionsområdet.

Det i motionerna I: 229 och II: 309 väckta förslaget har berörts i den föreliggande propositionen. I sådant avseende anföres i propositionen följande:

»I detta sammanhang må slutligen erinras, att 1941 års riksdag i samband med godkännandet av de allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena jämväl bemyndigade Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om bland annat tillämpning av nämnda reglementen i vissa fall å tjänstemän avgångna med pension enligt civila eller militära tjänstepensionsreglementet samt utbetalande av pensionstillägg åt vissa sådana tjänstemän. Bemyndigandet avser, att de nya reglementena skola fråna och med ikraftträdandet göras tillämpliga å sådana tjänstemän, som blivit underkastade de 1939 eller 1940 utfärdade nya avlöningsförfattningarna men pensionerats före pensionsregleringens genomförande, samt att dessa pensionerade tjänstemän därjämte skola erhålla gottgörelse med 10 kronor för varje månad de dessförinnan åtnjutit pension.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 7 april 1942 dagtecknad skrift har *stats-tjänarkartellen* hemställt, att de nya pensionsbestämmelserna för arbetare måtte få övergångsvis tillämpas för arbetare, som avgått med pension efter den 1 juli 1939, samt att kompensation för de lägre förmåner, som åtnju-

tits före de nya pensionsreglementenas ikraftträdande, måtte utgå med 10 kronor för månad. Till motivering har statstjänarkartellen anfört:

Övergångsanordningarna för tjänstemännens vidkommande grunda sig på det förhållandet, att det ansågs berättigat att pensionstagare bland dessa bereddes viss kompensation för de lägre pensionsförmåner, som åtnjutits till följd av att pensionsregleringen trätt i kraft först någon tid efter löneregleringens genomförande. Ehuru väl att tidpunkten för enhetliga löneregleringar icke lika klart fixeras enligt det numera förhärskande systemet för fastställande av lönevillkoren för arbetarnas vidkommande — kollektivavtalet — som enligt avlöningsreglementena, torde likväl i föreliggande sammanhang i stort sett samma skäl kunna åberopas för samma övergångsanordningar i fråga om pensionsreglementenas ikraftträdande för båda kategorierna. För de ojämförligt största områdena inom statsdriften, där ett större antal kollektivavtalsanställda arbetare finnas anställda — statens järnvägar, telegrafverket, försvarsverken m. fl. — fastställdes nämligen kollektivavtal under 1939, vilka bl. a. rönt starkt inflytande av de enligt avlöningsreglementena fastställda normerna. Förutom justering av grundlönerna med hänsyn till löneutvecklingen intogos i samtliga vid denna tidpunkt tillkomna kollektivavtal bestämmelser om rörligt tillägg i huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i avlöningsreglementena. Kollektivavtalen ha praktiskt taget oförändrade gällt sedan 1939. Enligt statstjänarkartellens mening föreligga sålunda samma skäl att övergångsvis tillämpa de nya bestämmelserna för arbetare, som avgått med pension efter den 1 juli 1939, som för tjänstemännen. För beredande av kompensation åt arbetare, som avgått med pension efter nämnda tidpunkt, för de lägre pensionsförmåner, dessa åtnjutit före pensionsregleringens ikraftträdande, bör vidare samma system komma till användning som för tjänstemännen.»

För egen del har *föredragande departementschefen* i förevarande hänseende anfört följande:

»Mot de sakkunnigas förslag i fråga om reglementenas ikraftträdande samt övergångsbestämmelser till reglementena har jag icke funnit anledning till erinran.

De nyss berörda särskilda övergångsanordningarna för statstjänstemännen innebära, såsom framgår av den lämnade redogörelsen, att före de nya pensionsreglementenas ikraftträdande pensionsavgångna statstjänstemän, vilka blivit underkastade de 1939 och 1940 utfärdade avlöningsförfattningarna, erhållit rätt att från pensionsreglementenas ikraftträdande komma in under dessas tillämpning samt att för tiden dessförinnan uppbära vissa retroaktivbelopp.

Statstjänstemännens pensionsförmåner äro satta i bestämd relation till de dem tillerkända löneförmånerna. En definitiv lönereglering för tjänstemännen får med hänsyn härtill en pensionsreglering som given konsekvens och vid avvägningen av löneförmånerna tages hänsyn, bland annat, till de ändrade pensionsförmåner, som föranledas av löneregleringen. Löneregleringen och pensionsregleringen utgöra alltså två delar av ett och samma problem. Detta förhållande utgör, om pensionsregleringen sättes i kraft senare än löneregleringen, ett skäl för att tjänsteman, som blivit delaktig av löneregleringen

men avgått med pension före pensionsregleringens ikraftträdande, blir delaktig jämväl av sistnämnda reglering.

I fråga om den statsanställda arbetarpersonalen föreligga icke samma skäl att giva en pensionsreglering tillbakaverkande kraft. Nämnda personal är indelad i särskilda pensionsgrupper. Ehuru lönerna avsevärt variera inom varje sådan grupp, är ett enhetligt pensionsunderlag fastställt för gruppen. Någon bestämd relation mellan lön och pension finns därför icke utan relationen växlar avsevärt såväl för olika arbetare som för en och samma arbetare vid olika inkomstlägen. Slutandet av nytt löneavtal bör icke — lika litet som förändringar i löneinkomsten under ett löneavtals giltighetstid — i och för sig föranleda, att pensionsfrågan tages upp till omprövning. När en pensionsreglering för arbetarna genomföres, finnes därför ej samma anledning att anknyta dess ikraftträdande till tidpunkten, då ett nytt löneavtal börjar löpa, som att anknyta ikraftträdandet av en pensionsreglering för statstjänstemännen till tidpunkten för löneregleringens genomförande.

Den här förordade pensionsreformen för arbetarna har icke sin grund i de nya kollektivavtal, som ingingos 1939. Ej heller ha förslagen om höjning för de manliga arbetarna av pensionsunderlagen med ett belopp motsvarande en lönegrad föranletts av de för tjänstemännen senast genomförda löneregleringarna och den i anslutning därtill beslutade pensionsregleringen. Enligt min mening hade oavsett angivna förhållanden en pensionsreglering för arbetarna bort komma till stånd.

Jag anser på grund av vad nu anförts tillräckliga skäl icke föreligga att, såsom statstjänarkartellen hemställt, föreskriva samma övergångsarrangemang för arbetarna som för tjänstemännen.»

Vad beträffar den i motionen II: 188 väckta frågan, har även denna berörts i föreliggande proposition. I sådant hänseende erinras i propositionen, att 1938 års pensionsakkunniga härutinnan anförde följande:

»Enligt 2 § i kungörelsen kan en mindre brist i den förutsatta minimi-tiden av 15 tjänstår i anställning, som utgjort huvudsaklig sysselsättning och förvärvskälla, uppvägas av en överskjutande avsevärd tid i anställning, vilken icke kan betraktas såsom huvudsaklig sysselsättning och förvärvskälla. Om däremot arbetaren enbart tjänstgjort i anställning, som varit att betrakta såsom huvudsaklig sysselsättning, föranleder en mindre brist i 15 års tjänstetid före 60 års ålder, att anställningshavaren uteslutes från pensionsmöjlighet, även om han efter 60 års ålder kvarstår i anställningen under ett flertal år. För att förebygga mindre tillfredsställande verkningar av ifrågavarande regel ha framställningar till riksdagen avlåtits i åtskilliga fall. En viss uppmjukning i kungörelsens förutsättningar på denna punkt synes vara önskvärd. Å andra sidan kan det knappast betecknas såsom tillfredsställande, att för en anställningshavare, som före 60 års ålder intjänat 15 tjänstår och alltså har möjlighet att erhålla pension enligt kungörelsen, vid beräkning av pensionsbeloppet tages obegränsad hänsyn till anställningsår efter 60-årsåldern, medan däremot anställningshavare med pensionsrätt enligt arbetarpensionsreglementet icke får räkna tjänstår för pension för tid efter pensionsålderns inträde. Lämpligt skulle enligt de sakkunnigas mening vara, att vid beräkning av anställningsår enligt den summariska pensionskungörelsen tid, som infaller efter 60 års ålder, antingen re-

duceras med skälig kvotdel eller ock tages i beräkning endast med visst högsta antal år.»

Statskontoret har i anledning av de sakkunnigas uttalande på förevarande punkt anfört följande:

»Vad beträffar den av de sakkunniga ifrågasatta jämkningen av 2 § av ifrågavarande kungörelse får statskontoret uttala, att det principiellt sett synes mindre tillfredsställande, att en arbetare, på vilken de summariska bestämmelserna äro tillämpliga, skulle medgivas räkna tjänstår för tid, som infaller efter uppnåendet av den reguljära pensionsåldern av 60 år, medan en arbetare, som är underkastad de på avgiftsplikt grundade tjänstepensionsbestämmelserna, är utesluten från dylik möjlighet. Enligt ämbetsverkets mening bör det som regel icke ifrågakomma, att arbetare, som innehar anställning med en daglig arbetstid av normal omfattning, medgives kvarstå efter fyllda 60 år. Dylik anställningshavare bör följaktligen icke heller medgivas att räkna tjänstår efter denna tidpunkt.

Förhållandet torde emellertid ställa sig i viss mån annorlunda, när fråga är om anställningshavare med en daglig arbetstid, understigande den normala. Riksdagen har ock — såsom de sakkunniga antytt — i åtskilliga fall medgivit rätt för arbetare, tillhörande denna kategori — exempelvis städerskor — att i pensionshänseende räkna tjänstår för tid, som infallit efter det vederbörande fyllt 60 år. Statskontoret vill icke bestrida, att en uppmjukning av bestämmelserna för här avsett fall kan vara befogad. I likhet med de sakkunniga anser statskontoret dock, att vid beräkningen av pensionsbelopp för dessa arbetare obegränsad hänsyn icke bör tagas till anställningsåren efter 60-årsåldern. I anslutning till de sakkunnigas förslag härutinnan vill statskontoret förorda, att vid beräkning av pension enligt den summariska pensionskungörelsen anställningstid, som infaller efter den tidpunkt, från och med vilken rätt till pension enligt lagen om folkpension inträder, icke må räknas såsom tjänstår, ävensom att tiden dessförinnan, i den mån den infaller efter det anställningshavaren uppnått en ålder av 60 år, må reduceras med skälig kvotdel.»

Föredragande departementschefen har för egen del anfört följande:

»De av de sakkunniga föreslagna pensionsbeloppen finner jag mig böra tillstyrka. De jämkningar i grunderna för den summariska arbetarpensioneringen, som anses böra genomföras på grund av vad de sakkunniga i övrigt ifrågasatt eller som eljest kunna bli erforderliga i anledning av den nya tjänstepensionslagstiftningen för tjänstemän och arbetare, torde Kungl. Maj:t äga vidtaga i administrativ ordning. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att frågan om tillgodoräkning av tjänstetid efter 60 års ålder icke synes på det föreliggande utredningsmaterialet kunna upptagas till slutligt avgörande. Ytterligare utredning i ämnet pågår nu inom finansdepartementet.»

De föreliggande förslagen till nya tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare hava — liksom nuvarande bestämmelser på förevarande område — i möjligaste mån anpassats efter de principer, som kommit till uttryck i den för tjänstemännen gällande pensionslagstiftningen. I fråga om reglementenas tillämplighetsområde föreslås dock vissa jämkningar, som torde komma att medföra en utvidgning i förhållande till de nuvarande bestämmelserna. Någon ytterligare differentiering av arbetarna i olika pensionsgrupper utöver den hittillsvarande indelningen i yrkesarbetare och icke-

Utskottet.

yrkesarbetare är ej avsedd att komma till stånd. De sålunda ifrågasatta grundläggande principerna för den tilltänkta nya arbetarpensionslagstiftningen hava icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet biträder vidare förslagen om en förbättring av de manliga arbetarnas tjänstepension, innebärande att arbetarna jämställas med tjänstemän i lönegraden Eo 7 respektive Eo 5, samt om ett jämställande i tjänstepensionshänseende av kvinnliga arbetare med tjänstemän i lönegraden Ek 7 respektive Ek 5. Även i övriga hänseenden kan utskottet giva sin anslutning till de föreliggande förslagen, vilka synts utskottet vara väl ägnade att läggas till grund för nya bestämmelser på arbetarpensionsområdet.

I fråga om övergången till de nya bestämmelserna har i motionerna I: 229 och II: 309 yrkats, att tjänstepensionsbestämmelserna måtte få övergångsvis tillämpas beträffande arbetare, vilka avgått med pension efter den 1 juli 1939, samt att ifrågavarande arbetare därjämte måtte erhålla gottgörelse för de lägre förmåner, de åtnjutit före de nya bestämmelsernas ikraftträdande, med 10 kronor för månad. Till stöd för detta yrkande har anförts, att en motsvarande anordning genomförts beträffande tjänstemännen i samband med övergången till de av 1941 års riksdag antagna allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, samt att, då de år 1939 träffade överenskommelserna om nya löneavtal för statens arbetare främst påverkats av de i avlöningsreglementena för tjänstemännen fastställda lönenormerna, starka skäl talade för beredande av retroaktiv kompensation jämväl åt arbetarna efter enahanda grunder, som fastställts för tjänstemännen. Såsom i den föreliggande propositionen framhållits, kunna emellertid i fråga om den statsanställda arbetarpersonalen icke sägas föreligga samma skäl att giva en pensionsreglering tillbakaverkande kraft som beträffande statstjänstemännen. Under det att för tjänstemännen löneregleringen och pensionsregleringen utgöra två delar av ett och samma problem, i det att pensionsförmånerna äro satta i bestämd relation till löneförmånerna, finnes någon bestämd relation mellan arbetarpersonalens löner och pensionsförmåner icke fastställd, vadan för denna personals vidkommande slutandet av ett nytt löneavtal icke i och för sig bör föranleda, att pensionsfrågan upptages till omprövning. Den nu förordade pensionsreformen för arbetarna kan således knappast sägas ha sin grund i de löneavtal, som ingingos år 1939. Det torde emellertid icke kunna förnekas, att ett visst samband hittills varit rådande i fråga om initiativen till pensionsregleringar för tjänstemän och arbetare. Med hänsyn härtill och då onekligen billighetsskäl tala för att även arbetarpersonalen beredes en viss retroaktiv kompensation i pensionshänseende, har utskottet funnit sig kunna tillstyrka motionerna i så måtto, att de nya tjänstepensionsbestämmelserna från och med deras ikraftträdande den 1 juli 1942 göras tillämpliga å arbetare, för vilka pensionsåldern inträtt tidigast under juli månad 1939 och som därefter men före den 1 juli 1942 avgått med rätt till tjänstepension enligt 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare. Där emot finner sig utskottet icke kunna förorda, att ifrågavarande pensionerade arbetare jämväl skulle erhålla den förmån i form av retroaktiva pensionstillägg, varom i motionerna hemställts.

Den föreliggande propositionen innefattar även förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om revision av gällande summariska grunder för pensionering av arbetarpersonal, som icke erhåller pensionsrätt enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare. Mot detta förslag är från utskottets sida icke något att erinra. I motionen II: 188 har förslag framställts därom, att den nuvarande föreskriften om att arbetarens tillgodoräkningsbara tjänstetid skall hava infallit före 60 års ålder måtte slopas. I likhet med 1938 års pensionssakkunniga och statskontoret är utskottet av den uppfattningen, att en viss uppmjukning av bestämmelserna i förevarande hänseende kan vara befogad. Det torde dock icke vara möjligt att härvidlag sträcka sig längre än vad statskontoret ifrågasatt. Såsom av den föregående redogörelsen framgår, är förevarande spörsmål för närvarande under utredning inom finansdepartementet. Syftet med den väckta motionen torde härvid komma att, åtminstone delvis, bliva tillgodosett.

Vad propositionen i övrigt innehåller har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

På grund av det ovan anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt motionerna I: 229 och II: 309, må

1) godkänna härvid fogade förslag till

a) reglemente angående tjänstepension för arbetare i statens tjänst (1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare) samt

b) reglemente angående familjepension för efterlevande till arbetare i statens tjänst (1942 års familjepensionsreglemente för arbetare);

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående anförts utfärda bestämmelser

om tillämpning av 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare i vissa fall å arbetare avgångna med rätt till pension enligt 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare,

om revision av gällande summariska grunder för pensionering av arbetarpersonal, som icke erhåller pensionsrätt enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare, samt

om verkställande av pensionsavdrag enligt gällande arbetarpensionsreglementen för tid under juni månad 1942, infallande efter utgången av den sista avlöningsperioden under månaden;

3) bemyndiga Kungl. Maj:t

att förordna om utbyte av rätt till uppskjuten livränta enligt 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare mot förtidslivränta,

att, där med tjänstepension eller familjepension enligt de föreslagna reglementena sammanträffar dylik förmån enligt annan pensionsförfattning, medgiva undantag från de bestämmelser angående sammanträffande av förmåner, som må finnas meddelade i den andra pensionsförfattningen, samt

att utfärda de övergångsbestämmelser, vilka kunna visa sig erforderliga utöver de övergångsstadganden, som innefattas i de föreslagna tjänste- och familjepensionsreglementena;

4) medgiva, att i pensionsgrupp 2 placerad arbetare, som, utan att förändring av anställningen sker, i samband med översyn av gällande inplacering i pensionsgrupper nedflyttas till pensionsgrupp 1, personligen alltjämt må kvarstå i pensionsgrupp 2;

B) att motionen II: 188 må anses besvarad med vad utskottet i det föregående anfört och hemställt.

Stockholm den 19 maj 1942.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerberg, Berling**, *von Horn, Leander, Bodin, Löfgren, Sylwan* och *Albertsson**;

från andra kammaren: herrar *Holmgren, Paulsen, Andersson* i Falkenberg, *K. A. Westman**, *Hall, Andersson* i Munkaljungby, *Hilding* och *Sundberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Holmgren*; som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad.

Förslag

til

reglemente angående tjänstepension för arbetare i statens tjänst (1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare).

1 avd. Allmänna bestämmelser.

1 §.

1 mom. Detta reglemente skall, med de undantag som angivas i 2 §, äga tillämpning å den som i statens tjänst innehar sådan arbetaranställning, vilken utgör hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

Såsom förutsättning för reglementets tillämpning skall dock, där ej annat föränledes av vad i sista stycket av detta moment eller i 2 mom. sägs, tillika gälla,

a) att anställningen tillhör ett arbetsområde, inom vilket föreligger ett fortlöpande om ock endast för viss del av året förefintligt behov av arbetskraft;

b) att för anställningen gäller en arbetstid av normal omfattning;

c) att arbetaren uppnått en levnadsålder av minst 21 och högst 60 år; samt

d) att arbetaren antingen 21 månader i följd eller minst 7 månader under vart och ett av tre på varandra följande kalenderår eller ock tillhoppa 30 månader under högst fem på varandra följande kalenderår innehaft sådan arbetaranställning i statens tjänst, för vilken gäller en arbetstid av normal omfattning.

I fråga om den, som vid statens övertagande helt eller delvis av kommunalt driven verksamhet eller enskilt företag eller i samband med dylik verksamhets eller företags nedläggande övergått till anställning i statens tjänst och vilken icke är undantagen från reglementets tillämpning, skall vid tillämpning av stadgandet under d) här ovan med anställning i statens tjänst likställas anställning hos den föregående arbetsgivaren.

Vad i andra stycket under c) och d) stadgas skall icke gälla i fråga om den som tidigare vunnit anställning förenad med tjänstepensionsrätt enligt detta reglemente eller andra tjänstepensionsbestämmelser, om vilka i 4 mom. första stycket förmäles. Där detta reglemente underkastad arbetare övergår till annan statlig arbetaranställning än under andra stycket a) avses eller arbetstiden i den av honom innehavda anställningen inskränkes, skola ej heller stadgandena i andra stycket a) respektive b) äga tillämpning.

2 mom. Kungl. Maj:t äger besluta, att reglementet, utan hinder av stad-

gandet i 1 mom. andra stycket a), skall, i den omfattning och under de villkor Kungl. Maj:t bestämmer, äga tillämpning å arbetare i anställning tillhörande arbetsområde, inom vilket ett fortlöpande behov av arbetskraft ej föreligger, såframt behovet av arbetskraft inom området skäligen kan antagas fortvara under en längre följd av år.

3 mom. Där reglementet underkastad arbetare i anställning tillhörande arbetsområde, inom vilket föreligger behov av arbetskraft endast för viss del av året, (säsongarbetare) vid arbetssäsongens slut utan egen därom uttryckt önskan och utan något sitt förvållande entledigas eller, utan att entledigande sker, upphör att utföra arbete vid vederbörande verk, skall arbetaren vara underkastad reglementet intill dess nio månader förflutit från säsongens slut, såframt han ej dessförinnan vunnit annan anställning förenad med tjänstepensionsrätt.

Beträffande säsongarbetare skall dock tid, varunder säsong ej pågår och arbetaren ej utför arbete vid verket, vid reglementets tillämpning ej betraktas såsom tid varunder anställning innehaves.

4 mom. Vad i detta reglemente sägs om tjänstepensionsbestämmelser skall, där ej annat framgår, avse dels tjänstepensionsbestämmelser, antagna av Kungl. Maj:t och riksdagen, dels ock tjänstepensionsbestämmelser för riksdagens verk, vilka antagits av riksdagen eller med stöd av dess bemyndigande utfärdats av delegerade för riksdagens verk. Såsom tjänstepensionsbestämmelser av förstnämnda slag anses icke bestämmelser om pensionering av försvarsväsendets reserver av befäl och civilmilitär personal.

Med tjänstepensionsrätt, varom i reglementet förmäles, förstås pensionsrätt enligt i nästföregående stycke avsedda bestämmelser.

2 §.

1 mom. Från reglementets tillämpning är undantagen innehavare av anställning, med vilken är förenad tjänstepensionsrätt enligt andra tjänstepensionsbestämmelser än de i reglementet innefattade.

2 mom. Där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, är ock från reglementets tillämpning undantagen arbetare, vilken vid statens övertagande helt eller delvis av kommunalt driven verksamhet eller enskilt företag eller i samband med dylik verksamhets eller företags nedläggande övergått till anställning, som avses i reglementet.

3 mom. Från reglementets tillämpning må genom beslut av Kungl. Maj:t undantagas till visst förvaltningsområde hörande arbetarpersonal i dess helhet eller till viss del, så ock arbetarpersonal, för vilken löneinkomsten, beräknad enligt av Kungl. Maj:t bestämda grunder, understiger av Kungl. Maj:t fastställt belopp.

3 §.

Arbetare, å vilken detta reglemente äger tillämpning, har att vidkännas *tjänstepensionsavdrag* samt är efter anställningens upphörande berättigad att åtnjuta *tjänstepension* eller *tjänstelivränta*, allt enligt de föreskrifter och

under de villkor, som innehållas i reglementet jämte de närmare bestämmelser, som för tillämpningen av detsamma utfärdas av Kungl. Maj:t.

4 §.

1 mom. För reglementets tillämpning skall arbetare hänföras till endera av följande pensionsgrupper, nämligen

pensionsgrupp 1, omfattande arbetare i anställning, för vilken ej kräves särskild yrkesutbildning, samt

pensionsgrupp 2, omfattande arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning.

Där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, ankommer det på vederbörande verks styrelse att besluta beträffande den pensionsgrupp, vartill arbetare i viss anställning skall hänföras.

Beträffande arbetare, som efter övergång till anställning, varå reglementet eljest ej är tillämpligt, skall på grund av stadgandena i 1 § 1 mom. fjärde stycket vara underkastad reglementet, har vederbörande verks styrelse att i varje särskilt fall meddela beslut angående arbetarens hänförande till pensionsgrupp.

2 mom. Arbetare må ej vinna uppflyttning till högre pensionsgrupp, då mindre än tre år återstår till tiden för pensionsålderns inträde.

Där arbetare, som tillhör den högre pensionsgruppen, utan egen därom uttryckt önskan och utan något sitt förvållande förflyttats till anställning tillhörande den lägre pensionsgruppen, skall han likväl kvarstå i förstnämnda pensionsgrupp.

5 §.

1 mom. Prövning av fråga om rätt att komma i åtnjutande av tjänstepension eller tjänstelivränta enligt detta reglemente samt fastställande till beloppet av dylik förmån sker beträffande arbetare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk eller domänverket av vederbörande verks styrelse och beträffande annan arbetare av statens pensionsanstalt.

2 mom. Då pension eller livränta fastställs, skall skriftligt bevis därom tillställas den till förmånen berättigade.

2 avd. Om tjänstepensionsavdrag.

6 §.

Från och med den kalendervecka, då arbetare blir underkastad reglementets bestämmelser, till och med den kalendervecka, varunder reglementet upphör att vara tillämpligt å honom, skall arbetaren tillkommande avlöning minskas med *tjänstepensionsavdrag*. Sådant avdrag beräknas för varje kalendervecka, för vilken arbetaren är berättigad åtnjuta någon avlöning, och skall enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av vederbörande myndighet, uttagas vid ordinarie avlöningstillfälle minst en gång i månaden.

7 §.

1 mom. Såsom tjänstepensionsavdrag skall tillämpas det belopp, som enligt 2 mom. gäller för den pensionsgrupp, vartill arbetaren varit hänförd under tid, för vilken pensionsavdraget verkställes.

2 mom. Tjänstepensionsavdragen för kalendervecka utgöra de belopp, som här nedan för de särskilda pensionsgrupperna angivas:

Pensionsgrupp	Tjänstepensionsavdrag kronor	
	man	kvinnor
1	1·30	0·90
2	1·40	1·—

3 avd. Om tjänstepension.

Gemensamma bestämmelser.

8 §.

1 mom. Rätt att efter anställningens upphörande komma i åtnjutande av tjänstepension tillkommer, där ej annat följer av bestämmelsen i 2 mom. första stycket, arbetare som är underkastad reglementet, därest han

a) uppnått den levnadsålder, vid vilken pensionsåldern inträder, och sådant fall som under b) eller c) sägs icke föreligger (*ålderspension*);

b) till följd av olycksfall i arbetet befinnes för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt utföra honom åliggande arbete och prövas icke lämpligen kunna överflyttas till annat arbete vid vederbörande verk (*invalidpension*); eller

c) till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall än under b) sägs eller till följd av nedsatt arbetsförmåga befinnes för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt utföra honom åliggande arbete och prövas icke lämpligen kunna överflyttas till annat arbete vid vederbörande verk, dock under förutsättning att arbetaren vid anställningens upphörande antingen under sammanlagt minst fem år varit underkastad detta reglemente eller andra tjänstepensionsbestämmelser eller ock under sammanlagt minst tio år i statens tjänst innehaft sådan anställning, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla (*sjukpension*).

I fråga om den som vid statens övertagande helt eller delvis av kommunalt driven verksamhet eller enskilt företag eller i samband med dylik verksamhets eller företags nedläggande övergått till anställning i statens tjänst skall vid tillämpning av stadgandet under c) här ovan med anställning i statens tjänst likställas anställning hos den föregående arbetsgivaren.

2 mom. Har arbetare genom beslut, som vunnit laga kraft, blivit till följd av fel eller försummelse skild från anställning i statens tjänst eller från annan anställning, som är förenad med tjänstepensionsrätt, må han ej komma i åtnjutande av pension.

Där beträffande arbetare beslut, som i nästföregående stycke avses, meddelats men ej vunnit laga kraft, må frågan om hans rätt att komma i åtnjutande av pension icke upptagas till prövning, så länge sådant förhållande föreligger.

9 §.

Pensionsåldern inträder vid utgången av den kalendermånad, under vilken arbetaren uppnått en levnadsålder av 60 år.

10 §.

Med *olycksfall i arbetet* förstås vid tillämpning av detta reglemente sådant vid utförande av arbete eller uppdrag i statens tjänst eller vid utövande av befattning, vilken är förenad med tjänstepensionsrätt, inträffat olycksfall, som enligt allmän lag är att hänföra till olycksfall i arbete.

Vad i reglementet stadgas om olycksfall i arbetet skall äga tillämpning jämväl där arbetare på grund av arbete, uppdrag eller befattning, som i nästföregående stycke avses, blivit utsatt för *våld* eller annan *misshandel* eller i arbetet, uppdraget eller befattningen ådragit sig sådan *yrkessjukdom*, varom förmäles i gällande lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

11 §.

1 mom. Tjänstepension utgöres av *grundbelopp* samt, i förekommande fall, *rörligt tillägg*.

2 mom. Tjänstepension utgår från och med dagen näst efter den, då i reglementet stadgade förutsättningar för rätt till pension föreligga, dock tidigast från och med dagen näst efter den då anställningen upphört, till och med den dag, då en månad förflutit efter pensionstagarens frånfälle.

3 mom. Pensionstagare, som undergår direkt ådömt frihetsstraff eller är föremål för åtgärd, som förklarats skola träda i stället för sådant straff, eller ock avtjänar ådömt tvångsarbete, må för den tiden uppbära allenast en tredjedel av den pension, som eljest skolat till honom utgå.

Har pensionstagaren anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av honom, må den myndighet, som fastställt pensionen, kunna medgiva sådan anhörig rätt att uppbära det förverkade pensionsbeloppet eller del därav.

4 mom. Utbetalning av tjänstepension sker månadsvis i efterskott enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t, vederbörande myndighet likväl obetaget att efter pensionstagarens frånfälle förskottsvis utbetala återstående pensionsbelopp.

Tjänstepensionens grundbelopp.

12 §.

1 mom. Storleken för år räknat av tjänstepensionens grundbelopp bestämes dels av det tjänstepensionsunderlag, som enligt föreskrifterna i 13 § skall för arbetaren tillämpas, dels ock av den tid arbetaren enligt 14 § äger tillgodoräkna såsom tjänstår, allt enligt de bestämmelser, som meddelas i 15—17 §§.

2 mom. Beräknat grundbelopp, som icke utgöres av helt med 12 eller, i fråga om grundbelopp understigande 1,680 kronor, med 6 jämnt delbart krontal, jämkas till närmast högre sålunda delbara tal.

13 §.

1 mom. Såsom *tjänstepensionsunderlag* skall tillämpas det belopp, som enligt 2 mom. gäller för den pensionsgrupp, vartill arbetaren vid anställningens upphörande är hänförd.

2 mom. Tjänstepensionsunderlagen utgöra de belopp, som här nedan för de särskilda pensionsgrupperna angivas:

Pensionsgrupp	Tjänstepensionsunderlag kronor	
	man	kvinnor
1	2 076	1 500
2	2 280	1 680

14 §.

1 mom. Såsom *tjänstår* må tillgodoräknas tid före pensionsålderns inträde, för vilken arbetare vidkänts tjänstepensionsavdrag enligt detta reglemente.

2 mom. Såsom tjänstår må jämväl tillgodoräknas dels tid, under vilken arbetaren varit underkastad andra tjänstepensionsbestämmelser än de i detta reglemente innefattade, i den omfattning sådan tid enligt berörda bestämmelser med därtill hörande övergångsstadganden fått tillgodoräknas, dels ock tid i övrigt, vilken arbetaren ägt räkna såsom tjänstår enligt de andra tjänstepensionsbestämmelser med övergångsstadganden, vilka han sålunda varit senast underkastad, allt dock endast i den mån sådan tid ej tillgodoräknats enligt föreskrifterna i 1 mom.

3 mom. I fråga om beräkning såsom tjänstår av annan tid än som avses i 1 och 2 mom. och varunder arbetaren ej innehaft med tjänstepensionsrätt förenad anställning skall gälla,

a) att såsom tjänstår må tillgodoräknas två tredjedelar av tid, under vilken arbetare efter uppnådd ålder av 18 år men före pensionsålderns inträde i statens tjänst innehaft sådan anställning, vilken utgjort hans huvudsak-

liga sysselsättning och förvärvskälla, dock att på prövning av den myndighet, som har att fastställa pensionen, skall bero huruvida och i vad mån reduktion bör vidtagas vid tillgodoräkning av anställningstid, varunder för arbetaren ej gällt en arbetstid av normal omfattning; samt

b) att på prövning i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver beror, om och i vad mån såsom tjänstår må tillgodoräknas tid varunder den, som övergått till anställning i statens tjänst vid statens övertagande helt eller delvis av kommunalt driven verksamhet eller enskilt företag eller i samband med dylik verksamhets eller företags nedläggande, innehaft anställning hos den föregående arbetsgivaren.

4 mom. Därest vid beräkning av tjänstår den uppkomna slutsumman utvisar del av dag, skall avrundning ske till närmast högre hela dagantal.

15 §.

Grundbeloppet av *ålderspension* bestämmes enligt följande grunder. Kan arbetaren räkna minst 30 tjänstår, utgår *hel* pension, vars grundbelopp är lika med tjänstepensionsunderlaget. Är tjänstårens antal mindre, utgår *avkortad* pension, vars grundbelopp motsvarar tjänstepensionsunderlaget minskat med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger 30.

16 §.

Grundbeloppet av *invalidpension* motsvarar det för arbetaren gällande tjänstepensionsunderlaget. Beträffande arbetare, vars anställning upphör efter pensionsålderns inträde, skall likväl grundbeloppet bestämmas enligt de i 15 § angivna grunderna.

17 §.

Grundbeloppet av *sjukpension* bestämmes enligt de i 15 § angivna grunderna. Grundbeloppet skall dock utgöra lägst 75 procent av tjänstepensionsunderlaget, i den mån beloppet icke härigenom överstiger grundbeloppet av den ålderspension, som skulle hava tillkommit arbetaren, därest han med oförändrat pensionsunderlag kvarstått i sin anställning till pensionsålderns inträde. I fråga om säsongarbetare skall därvid anställningen beräknas hava för tiden intill pensionsålderns inträde haft samma omfattning, som varit i medeltal för arbetaren gällande under de fem senast förflutna kalenderår, under vilka anställning innehafts.

Rörligt tillägg.

18 §.

1 mom. Å tjänstepensionens grundbelopp eller, där mer än en pension enligt reglementet åtnjutes, å de sammanlagda grundbeloppen utgår rörligt tillägg under samma förutsättningar och enligt samma grunder, som enligt

vederbörliga avlöningsreglementen gälla, angående dylikt tillägg å lön till ordinarie och extra ordinarie tjänstemän vid den civila och militära statsförvaltningen.

2 mom. Rörligt tillägg beräknas å grundbeloppet för månad, dock ej å däri ingående öretal, som överskjuter fullt krontal.

3 mom. Till hjälp vid uträkning av rörligt tillägg utfärdar Kungl. Maj:t de tabeller och anvisningar, som må finnas erforderliga.

4 avd. Om tjänstelivränta.

19 §.

1 mom. Den som, efter att hava blivit underkastad detta reglemente, avgått från anställning, som i reglementet avses, utan rätt att komma i åtnjutande av tjänstepension enligt reglementet, är berättigad att på därom gjord ansökning erhålla tjänstelivränta,

- a) när han uppnått en levnadsålder av 65 år (*uppskjuten livränta*); eller
- b) därest han före uppnåendet av 65 års ålder blivit varaktigt oförmögen till arbete och på grund därav erhållit folkpension enligt gällande lag om folkpensionering (*förtidslivränta*).

Såsom förutsättning för rätt till tjänstelivränta skall likväl gälla,

- a) att arbetaren före anställningens upphörande antingen under sammanlagt minst tre år varit underkastad detta reglemente eller andra tjänstepensionsbestämmelser eller ock under sammanlagt minst sex år i statens tjänst innehaft sådan anställning, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla; samt
- b) att arbetaren icke efter avgången men före den i första stycket a) eller b) avsedda tidpunkten innehaft annan anställning, förenad med tjänstepensionsrätt enligt detta reglemente eller andra tjänstepensionsbestämmelser.

2 mom. Tjänstelivränta utgår

- a) uppskjuten livränta från och med månaden näst efter den, under vilken vederbörande uppnått 65 års ålder, dock att sådan livränta ej må utgå för längre tid tillbaka än sex månader före den månad, under vilken ansökning därom gjorts; samt
- b) förtidslivränta från och med den månad, med vars ingång folkpensionen börjat löpa, dock tidigast från och med den månad, då ansökningen om tjänstelivränta gjorts.

Livräntan utgår till och med den månad, varunder livräntetagaren avlider.

3 mom. Utbetalning av tjänstelivränta sker i efterskott enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t.

20 §.

1 mom. Beloppet för år räknat av tjänstelivränta bestämmes, där icke annat föranledes av vad nedan i 2 mom. stadgas, i förhållande till dels det för arbetaren vid avgången gällande tjänstepensionsunderlaget, dels antalet vid av-

gången uppnådda tjänstår, dels ock nämnda antal tjänstår utökat med tid, som vid anställningens upphörande må hava återstått till utgången av den månad varunder arbetaren uppnår 65 års ålder, allt på sätt närmare stadgas i 21 §.

Härvid iakttages, att tid, för vilken bidragsplikt för tjänstepensionering ej förelegat, vid tjänstårsberäkning i intet fall må tagas i betraktande till större del än två tredjedelar.

2 mom. Vad i 11 § 3 mom. stadgas om tjänstepension skall äga motsvarande tillämpning i fråga om tjänstelivränta.

3 mom. Tjänstelivräntas årsbelopp jämkas, där så erfordras, till närmast högre öretal, som är jämnt delbart med 120.

21 §.

1 mom. Uppskjuten livränta bestämmes, med iakttagande i förekommande fall av vad nedan i 3 mom. stadgas, till ett belopp motsvarande så stor del av tjänstepensionsunderlaget, som antalet vid avgången uppnådda fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår utgör av det på sätt i 20 § 1 mom. sägs utökade antalet fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår, dock av minst 120. Om antalet vid avgången uppnådda fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår är mindre än 120, skall likväl iakttagas, att det på nyssnämnda sätt beräknade beloppet skall minskas med $\frac{1}{10}$ procent för varje felande fjärdedels år.

2 mom. Förtidslivränta bestämmes enligt grunder, som fastställas av Kungl. Maj:t, till sådant belopp att livräntans värde vid den tidpunkt, från och med vilken densamma utgår, motsvarar värdet vid nämnda tidpunkt av den uppskjutna livräntan. Förtidslivräntans årsbelopp skall likväl lägst motsvara 10 procent av den uppskjutna livräntans årsbelopp.

3 mom. Tjänstelivränta till den som blivit, på sätt i 8 § 2 mom. första stycket sägs, till följd av fel eller försummelse skild från sin anställning, utgör en tredjedel av det belopp, varmed livräntan i annat fall skolat utgå, med rätt likväl för Kungl. Maj:t att tillerkänna vederbörande större del, dock ej mera än två tredjedelar.

5 avd. Om sammanträffande av förmåner.

22 §.

Om den som kommer i åtnjutande av tjänstepension för i detta reglemente avsedd anställning vid nämnda anställnings upphörande åtnjuter eller därvid eller sedermera erhåller annan tjänstepension, antingen enligt detta reglemente eller enligt andra tjänstepensionsbestämmelser, beror på Kungl. Maj:ts prövning, om och i vad mån de till förstnämnda pension hörande förmånerna av sådan anledning skola minskas med de till den sistnämnda pensionen hörande förmånerna. Utgå båda tjänstepensionerna enligt detta reglemente, må allenast en av dem minskas.

Vad i nästföregående stycke stadgas rörande sammanträffande av tjänstepensioner skall äga motsvarande tillämpning med avseende å sammanträffande av tjänstepension och tjänstelivränta eller av flera tjänstelivräntor.

Detta reglemente träder i kraft den 1 juli 1942, från och med vilken dag vad i tidigare av Kungl. Maj:t utfärdad författning eller föreskrift finnes stridande mot reglementets bestämmelser upphör att gälla, såvitt angår den å vilken reglementet erhåller tillämpning.

Övergångsbestämmelser.

1. Utan hinder av stadgandet i 2 § 2 mom. skall i nämnda stadgande avsedd arbetare, för vilken 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare varit gällande, vara underkastad bestämmelserna i detta reglemente.

2. Bestämmelserna i 6 och 7 §§ om tjänstepensionsavdrag skola träda i tillämpning först den 5 juli 1942. För arbetare, som för tiden den 1—4 juli 1942 är berättigad åtnjuta någon avlöning, skall för nämnda tid uttagas tjänstepensionsavdrag med följande belopp:

Pensionsgrupp	Tjänstepensionsavdrag kronor	
	man	kvinnor
1	0·75	0·55
2	0·80	0·60

3. Är den som åtnjuter tjänstepension eller tjänstelivränta enligt reglementet tillika berättigad till särskild förmån av följande slag, nämligen pension från pensionsförsäkringsfonden på grund av inbetalning till pensionsstyrelsen jämlikt stadgande i tidigare gällande författning rörande pensionering av i statens tjänst anställd personal eller därmed jämförlig uppskjuten pension från av staten upprättad eller understödd pensionsanstalt eller pensionskassa, skall grundbeloppet av tjänstepensionen respektive tjänstelivräntans belopp minskas med beloppet av nämnda förmån. Vid bestämmande av det oreducerade grundbeloppet respektive livräntebeloppet skall i sådant fall, ändå att annat följer av eljest tillämpliga bestämmelser, såsom tjänstår tillgodoräknas all den tid, som lagts till grund för beräkning av sagda förmån.

Därest pensionsåldern för den i nästföregående stycke omförmälda förmånen icke sammanfaller med den tidpunkt, från vilken tjänstepensionen eller tjänstelivräntan enligt detta reglemente börjar utgå, eller ock är valfri, skall i nästföregående stycke omförmäld minskning ske med det belopp, som

enligt de för beräkningen av förmånen gällande grunderna skolat utgå från och med angivna tidpunkt.

4. Beträffande arbetare, å vilken 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare varit tillämpligt och som vid nämnda reglementes ikraftträdande den 1 januari 1935 ej var delägare i kassa för pensionering av icke-ordinarie personal i statens tjänst, må, om arbetaren avgår med tjänstepension den 1 januari 1945 eller senare, de jämlikt 14 § beräknade tjänståren i förekommande fall utökas i sådan omfattning, att tjänstårens antal icke understiger det, som kunnat tillgodoräknas, därest arbetaren avgått med pension omedelbart före den 1 januari 1945 och tillämpning skett av stadgandet i 3 punkten av de till 1934 års reglemente hörande övergångsstadgandena.

F ö r s l a g

till

reglemente angående familjepension för efterlevande till arbetare i statens tjänst (1942 års familjepensionsreglemente för arbetare).

1 avd. Allmänna bestämmelser.

1 §.

1 mom. Detta reglemente äger tillämpning beträffande:

a) arbetare, som är underkastad 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare;

b) den som åtnjuter pension enligt nyssnämnda tjänstepensionsreglemente; samt

c) den som, efter att på grund av stadgandet under a) här ovan hava blivit underkastad detta reglemente, avgått från arbetaranställning, som i 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare avses, utan rätt att komma i åtnjutande av pension varom under b) förmäles och som icke längre är underkastad nämnda tjänstepensionsreglemente, under förutsättning att arbetaren före anställningens upphörande antingen under sammanlagt minst tre år varit underkastad berörda tjänstepensionsreglemente eller andra tjänstepensionsbestämmelser, om vilka i 3 mom. andra stycket här nedan förmäles, eller ock under sammanlagt minst sex år i statens tjänst innehaft sådan anställning, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

Bestämmelsen under c) här ovan avser icke den som efter avgången innehaft annan anställning, förenad med pensionsrätt enligt tjänstepensionsbestämmelser som nyss sagts.

2 mom. Därest sådan arbetare i årsanställning, som utan egen därom uttryckt önskan och utan något sitt förvällande entledigats från sin anställning utan rätt till tjänstepension, avlider inom nio månader från anställningens upphörande, skall, såframt han ej efter entledigandet ånyo vunnit anställning förenad med tjänstepensionsrätt, vid reglementets tillämpning så anses, som om han vid dödsfallet alltjämt varit underkastad 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare.

Beträffande arbetare tillhörande arbetsområde, inom vilket föreligger behov av arbetskraft endast för viss del av året, (säsongarbetare) skall tid efter arbetssäsongens slut, varunder arbetaren är underkastad nyssnämnda tjänstepensionsreglemente, vid detta reglementes tillämpning icke betraktas såsom tid, varunder anställning innehaves.

3 mom. Vad i detta reglemente sägs om arbetare skall, där ej annat framgår, i tillämpliga delar gälla med avseende å sådan förutvarande arbetare, som i 1 mom. b) eller c) avses.

Vad i reglementet sägs om tjänste- eller familjepensionsbestämmelser skall, där ej annat framgår, avse dels tjänste- eller familjepensionsbestämmelser, antagna av Kungl. Maj:t och riksdagen, dels ock tjänste- eller familjepensionsbestämmelser för riksdagens verk, vilka antagits av riksdagen eller med stöd av dess bemyndigande utfärdats av delegerade för riksdagens verk.

Med tjänste- eller familjepensionsrätt, varom i reglementet förmäles, förstås pensionsrätt enligt i nästföregående stycke avsedda tjänste- eller familjepensionsbestämmelser.

2 §.

1 mom. I 1 § 1 mom. a) omförmäld arbetare har att vidkännas *familjepensionsavdrag* enligt bestämmelserna i detta reglemente.

Efterlevande, som här nedan i 2 mom. sägs, till den, å vilken reglementet äger tillämpning, äro berättigade att åtnjuta *familjepension* eller *familjelivränta* enligt de föreskrifter och under de villkor, som innehållas i reglementet.

Efterlevande till den, som vid frånfället ägde familjepensionsrätt enligt 1 § för mer än en anställning, må dock åtnjuta allenast *en* familjepension eller *en* familjelivränta.

Närmare bestämmelser angående reglementets tillämpning meddelas av Kungl. Maj:t.

2 mom. Familjepension eller familjelivränta tillkommer följande efterlevande, nämligen

änka, som ej ingått nytt äktenskap,

frånskild hustru, i fall som i 3 mom. sägs, samt

arvsberättigat barn, vilket ej uppnått 19 års ålder.

Såsom förutsättning härför skall dock gälla, i fråga om änka eller frånskild hustru, att äktenskapet icke ingåtts efter det arbetaren uppnått en levnadsålder av 60 år, och i fråga om adoptivbarn, att adoptionen ej ägt rum efter det arbetaren fyllt 50 år.

3 mom. Då arbetare i dom å äktenskapsskillnad förpliktas att till sin hustru utgiva underhållsbidrag eller i skillnadsmålet visats föreligga avtal om sådant underhållsbidrag, äger domstolen, om makarna levt tillsammans under minst fem år och hustrun vid sammanlevnadens hävande uppnått en ålder av minst 30 år samt det i övrigt med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt, förordna, att hustrun skall vara berättigad till familjepension eller familjelivränta, som avses i detta reglemente.

Sålunda meddelat förordnande upphör att gälla, om skyldighet att utgiva underhållsbidrag, vilket bestämts att utgå på särskilda tider, upphört eller den bidragsberättigade trätt i nytt gifte.

Äger förordnande som nyss sagts giltighet, må sådant förordnande ej med laga verkan meddelas till förmån för arbetarens hustru i senare äktenskap.

3 §.

1 mom. Prövning av fråga om rätt att komma i åtnjutande av familjepension eller familjelivränta enligt detta reglemente samt fastställande till beloppet av dylik förmån sker, på därom gjord ansökning, beträffande efterlevande till arbetare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk eller domänverket av vederbörande verks styrelse och beträffande efterlevande till annan arbetare av statens pensionsanstalt.

Sökande åligger att styrka sådana för myndigheten icke kända omständigheter, som böra tagas i betraktande vid prövningen av pensionsfrågan.

2 mom. Då pension eller livränta fastställs, skall skriftligt bevis därom tillställas de till förmånen berättigade.

2 avd. Om familjepensionsavdrag.

4 §.

Från och med den kalendervecka, då arbetare blir underkastad bestämmelserna i 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, till och med den kalendervecka, varunder nämnda reglemente upphör att vara tillämpligt å honom, skall arbetaren tillkommande avlöning minskas med *familjepensionsavdrag*. Sådant avdrag beräknas för varje kalendervecka, för vilken arbetaren är berättigad åtnjuta någon avlöning, och skall enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av vederbörande myndighet, uttagas vid ordinarie avlöningstillfälle minst en gång i månaden.

5 §.

1 mom. Såsom familjepensionsavdrag skall tillämpas det belopp, som enligt 2 mom. gäller för den pensionsgrupp, vartill arbetaren under tid, för vilken pensionsavdraget verkställs, varit hänförd enligt 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare.

2 mom. Familjepensionsavdragen för kalendervecka utgöra de belopp, som här nedan för de särskilda pensionsgrupperna angivas:

Pensionsgrupp	Familjepensionsavdrag kronor	
	man	kvinnor
1	1·60	0·25
2	1·80	0·25

3 avd. Om familjepension.

Gemensamma bestämmelser.

6 §.

1 mom. Familjepension enligt detta reglemente tillkommer efterlevande till arbetare, som vid sin död var underkastad 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare eller åtnjöt tjänstepension enligt nämnda reglemente.

2 mom. Angående fördelning av familjepension mellan två eller flera familjepensionsberättigade stadgas i 8 § 3 mom. och 12 § 4 mom.

7 §.

1 mom. Familjepension utgöres av *grundbelopp* samt, i förekommande fall, *rörligt tillägg*.

2 mom. Familjepension utgår till därtill berättigad från och med dagen näst efter den, då arbetare avlidit, eller, i fråga om pension till barn som födes efter faderns död, från och med den dag, under vilken barnet fötts, till och med utgången av månaden näst efter den, under vilken pensionstagaren avlider, eller, där pensionsrätten upphör av annan anledning, till och med utgången av den månad, under vilken rätten upphört.

3 mom. Pensionstagare, som undergår direkt ådömt frihetsstraff eller är föremål för åtgärd, som förklarats skola träda i stället för sådant straff, eller ock avtjänar ådömt tvångsarbete, må för den tiden uppbära allenast en tredjedel av den pension, som eljest skolat till honom utgå.

Har pensionstagaren anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av honom, må den myndighet, som fastställt pensionen, kunna medgiva sådan anhörig rätt att uppbära det förverkade pensionsbeloppet eller del därav.

4 mom. Utbetalning av familjepension sker i efterskott enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t, vederbörande myndighet likväl obetaget att efter pensionstagarens fränfalle förskottsvis utbetala återstående pensionsbelopp.

Familjepensionens grundbelopp.

8 §.

1 mom. Storleken för år räknat av familjepensionens grundbelopp bestämmes enligt grunder, som angivas i 2 mom. här nedan, i förhållande till ett vid arbetarens död för honom gällande familjepensionstal, varom stadgas i 9 §.

2 mom. Vid familjepensionens fastställande beräknas grundbeloppet sålunda, att det motsvarar,

a) då endast en familjepensionsberättigad finnes eller då de pensionsberättigade utgöras av änka och frånskild hustru: familjepensionstalet;

b) då de pensionsberättigade utgöras av änka eller frånskild hustru samt barn eller av änka och frånskild hustru samt barn: familjepensionstalet ökat med 50 procent, om endast ett barn finnes, och eljest därutöver med 20 procent för varje ytterligare barn; samt

c) då de pensionsberättigade utgöras av två eller flera barn: familjepensionstalet ökat med 50 procent, om barnen äro två, och eljest därutöver med 20 procent för varje ytterligare barn.

Sker efter familjepensionens fastställande ändring beträffande antalet familjepensionsberättigade, skall med tillämpning av de i nästföregående stycke angivna grunderna bestämmas nytt grundbelopp för familjepensionen att tillämpas från och med den i 7 § 2 mom. stadgade tidpunkt, då familjepensionsrätt inträtt eller upphört.

3 mom. Finnas två eller flera familjepensionsberättigade, skall det på varje tid belöpande grundbeloppet mellan dem fördelas sålunda,

att av grundbelopp, som är gemensamt för änka eller frånskild hustru samt barn eller för änka och frånskild hustru samt barn, änkan eller den frånskilda hustrun respektive änkan jämte den frånskilda hustrun äger åtnjuta så stor del, som motsvarar 80 procent av familjepensionstalet — dock att frånskild hustru, som äger pensionsrätt jämte den avlidnes barn i annat gifte, icke må åtnjuta större del än som motsvarar 40 procent av familjepensionstalet — samt barnet eller barnen återstoden,

samt att av grundbelopp eller del därav, som är gemensam för änka och frånskild hustru eller för två eller flera barn, änkan och den frånskilda hustrun respektive barnen äga taga lika del.

Har i följd därav, att frånskild hustru underlåtit att göra ansökning om pension, till annan familjepensionsberättigad utbetalts större belopp än han enligt här stadgade grunder bort erhålla, skall därvid bero.

9 §.

1 mom. Familjepensionstalet bestämmes, där ej annat föranledes av stadgandet i 2 mom. här nedan, dels av det familjepensionsunderlag, som enligt föreskrifterna i 10 § skall tillämpas, dels ock av antalet tjänstår, varom förmäles i 11 §, allt enligt följande grunder. Uppgår antalet tjänstår till minst 30, skall familjepensionstalet motsvara familjepensionsunderlaget. Är tjänstårens antal mindre, skall familjepensionstalet motsvara familjepensionsunderlaget minskat med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger 30.

2 mom. Där på grund av bestämmelsen i 2 § 1 mom. tredje stycket endast en familjepension utgår, skall familjepensionstalet för denna motsvara det högsta av de för de särskilda anställningarna beräknade familjepensionstalen.

3 mom. Beräknat familjepensionstal, som icke utgör helt krontal, jämkas till närmast högre sådant tal.

10 §.

1 mom. Såsom familjepensionsunderlag skall tillämpas det belopp, som enligt 2 mom. gäller för den pensionsgrupp, vartill arbetaren vid dödsfallet eller avgången med rätt till pension, varom i 1 § 1 mom. b) förmåles, varit hänförd enligt 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare.

2 mom. Familjepensionsunderlagen utgöra de belopp, som här nedan för de särskilda pensionsgrupperna angivas:

Pensionsgrupp	Familjepensionsunderlag kronor	
	man	kvinnor
1	924	792
2	996	792

11 §.

Såsom tjänstår räknas vid bestämmande av familjepension

a) tid, som må tillgodoräknas såsom tjänstår enligt 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare; samt

b) tid, som från dödsfallet eller anställningens upphörande må hava återstått till pensionsålderns inträde.

I fråga om den, som vid dödsfallet eller anställningens upphörande var säsongsarbetare, må dock såsom tjänstår enligt b) medräknas allenast så stor del av varje år, som motsvarar den anställningstid, vilken varit i medeltal för arbetaren gällande under de fem senast förflutna kalenderår, under vilka anställning innehafts, eller, där anställningsåren äro färre, det mindre antal kalenderår, varunder anställning innehafts.

Rörligt tillägg.

12 §.

1 mom. Å familjepensionens grundbelopp utgår rörligt tillägg under samma förutsättningar och enligt samma grunder, som enligt vederbörliga avlösningsreglementen gälla angående dylikt tillägg å lön till ordinarie och extraordinarie tjänstemän vid den civila och militära statsförvaltningen.

2 mom. Rörligt tillägg beräknas å grundbeloppet för månad, dock ej å däri ingående öretal, som överskjuter fullt krontal.

3 mom. Till hjälp vid uträkning av rörligt tillägg utfärdar Kungl. Maj:t de tabeller och anvisningar, som må finnas erforderliga.

4 mom. Angående fördelning av rörligt tillägg mellan två eller flera familjepensionsberättigade skall vad i 8 § 3 mom. stadgas om fördelning av grundbelopp äga motsvarande tillämpning.

4 avd. Om familjelivränta.

13 §.

Familjelivränta enligt detta reglemente tillkommer efterlevande till förutvarande arbetare, varom förmåles i 1 § 1 mom. c).

14 §.

1 mom. Familjelivränta motsvarar familjepensionens grundbelopp, dock att vid beräkning av grundbeloppet familjepensionstalet skall fastställas på sätt här nedan i 2 mom. stadgas.

I övrigt skola bestämmelserna i 7 § 2—4 mom. och 8 § 3 mom. äga motsvarande tillämpning.

2 mom. Familjepensionstalet för livränta bestämmes, där ej annat förordas av vad här nedan stadgas, till ett belopp, motsvarande så stor del av det för arbetaren senast gällande familjepensionsunderlaget, som antalet vid avgången uppnådda fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår av det slag, varom i 11 § första stycket a) förmåles, utgör av 120 eller — där vid avgången uppnådda tjänstår, utökade med tid som från anställningens upphörande må ha återstått till pensionsålderns inträde, uppgå till mer än 120 fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår — av det större tal, som uppkommer genom berörda utökning.

Vid beräkning av tjänstår skall iakttagas att tid, för vilken bidragsplikt för familjepensionering ej förelegat, i intet fall må tagas i betraktande till större del än två tredjedelar.

I övrigt skola beträffande familjepensionstalets bestämmande föreskrifterna i 9 § 2 och 3 mom. äga motsvarande tillämpning.

5 avd. Om sammanträffande av förmåner.

15 §.

1 mom. Innehade avliden arbetare vid frånfället familjepensionsrätt enligt såväl detta reglemente som andra familjepensionsbestämmelser, beror på Kungl. Maj:ts prövning, om och i vad mån de förmåner, vilka tillhöra den enligt detta reglemente utgående familjepensionen eller familjelivräntan, av sådan anledning skola minskas med de till den andra familjepensionen eller familjelivräntan hörande förmånerna.

2 mom. Innehar efterlevande till den, å vilken reglementet äger tillämpning, med tjänstepensionsrätt förenad anställning, eller åtnjuter han antingen tjänstepension eller tjänstelivränta eller ock familjepension eller familjelivränta enligt detta reglemente eller andra familjepensionsbestämmelser såsom anhörig till annan anställningshavare, skall pensions- eller livränteförmån, som utgår enligt detta reglemente, där ej Kungl. Maj:t i särskilt fall annorlunda förordnar, minskas med en fjärdedel, dock högst med beloppet av den förmån, som föranleder minskningen.

Detta reglemente träder i kraft den 1 juli 1942, från och med vilken dag vad i tidigare av Kungl. Maj:t utfärdad författning eller föreskrift finnes stridande mot reglementets föreskrifter upphör att gälla, såvitt angår den å vilken reglementet erhåller tillämpning.

Övergångsbestämmelser.

1. Bestämmelserna i 4 och 5 §§ om familjepensionsavdrag skola träda i tillämpning först den 5 juli 1942. För arbetare, som för tiden den 1—4 juli 1942 är berättigad åtnjuta någon avlöning, skall för nämnda tid uttagas familjepensionsavdrag med följande belopp:

Pensionsgrupp	Familjepensionsavdrag kronor	
	man	kvinnor
1	0.90	0.15
2	1.05	0.15

2. För kvinnlig arbetare, vilken omedelbart före reglementets ikraftträdande var underkastad 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, skola, därest hon före viss av Kungl. Maj:t fastställd tidpunkt anmäler sin önskan därom, tillämpas följande familjepensionsavdrag för kalendervecka samt följande familjepensionsunderlag:

Pensionsgrupp	Familjepensionsavdrag kronor	Familjepensionsunderlag kronor
1	0.30	888
2	0.35	960

3. Där jämlikt det till 1936 års familjepensionsreglemente för arbetare fogade övergångsstadgandet såsom tjänstår för bestämmande av familjepension för efterlevande till arbetare, å vilken före reglementets ikraftträdande 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare vunnit tillämpning, fått tillgodoräknas anställningstid, som icke kunnat tillgodoräknas enligt 4 § 4 mom. samma reglemente, må sådan anställningstid jämväl vid tillämpning av detta reglemente — även i den mån detta ej följer av 11 § — tillgodoräknas såsom tjänstår för bestämmande av familjepension.